

شناسایی موانع و مشکلات دامپروری در منطقه جنوب کرمان و ارائه راهکارهایی برای

توسعه آن با تأکید بر حفظ محیط زیست

زهرا رودباری^{۱*}، محمدجواد مهدی زاده راینی^۲

۱- دانشیار گروه علوم دام، دانشکده کشاورزی، دانشگاه جیرفت، جیرفت، ایران

۲- دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: Javadmehdzadeh@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۷

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی و شناسایی موانع و تنگناهای توسعه دامپروری و ارائه راهکارهای برای توسعه آن در جنوب استان کرمان انجام شده است. زیرا شناسایی مشکلات موجود بر سر راه دامپروری بهترین راه برای جهش صنعت کشاورزی منطقه می باشد چرا که این بخش از عوامل مهم تاثیرگذار در بخش کشاورزی می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی، از نظر نوع داده، کمی و در سال ۱۴۰۱ انجام شده است. مشارکت کنندگان در پژوهش ۳۰ نفر از کارشنان و خبرگان علوم دام بودند. جهت اولویت بندی معیارها و زیرمعیارهای مربوط به مشکلات دامداران منطقه جنوب کرمان، از روش تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه تحلیل سلسله مراتبی بود که روایی و پایایی آن بر اساس نرخ سازگاری تعیین شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار ۱۱ Expert Choice استفاده شد. نتایج نشان داد از بین موانع مالی، بازاری، زیرساختی و ترویجی و آموزشی، با اهمیت ترین مانع در بین دامداران منطقه جنوب کرمان، موانع مالی بوده است. کلمات کلیدی

"جنوب کرمان"، "دامداری"، "موانع و تنگناها"، "راهکارها و چالش ها"، "محیط زیست"

مقدمه

دست گرفتن سهم عمده ای از تولید و تجارب محصولات کشاورزی (مثل غلات) در سطح جهان توانسته اند علاوه بر دستیابی به ارزش قابل توجه در هر سال، از نظر اقتصادی و سیاسی نیز بر سایر جوامع تسلط یابند. این در حالی است که در بسیاری از کشورهای دیگر که بخش عمده ای از جمعیت فعال آن ها در بخش کشاورزی است. سالیانه مبالغ عمده ای بابت واردات این محصولات اختصاص می یابد. به خصوص از آنجا که نرخ رشد جمعیت در جوامع اخیر معمولاً بالاتر از سایر کشورها است و لذا تامین غذای جمعیت رو به افزایش غالباً به عنوان یک مسئله جدی قلمداد می شود. در کشور ما نیز تولید محصولات کشاورزی و همچنین مسئله جمعیت به ویژه در سال های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. با این وجود عنایت به این بخش بایستی پیوسته ادامه یابد. بدیهی است تولید محصولات غذایی باید در آینده، توسعه قابل ملاحظه ای یابد و برای دستیابی به یک پیشرفت قابل توجه، ضروری است که تولید محصولات غذایی از هم اکنون، بیش از ۴ درصد، رشد سالانه داشته باشد. منبع اصلی این رشد سالانه، افزایش بازدهی در مقیاس سطح و زمان است که لازمه این افزایش بهره گیری از عمل و تکنولوژی های نوین و انجام تحقیقات با توجه به محدودیت منابع در هر کشور می باشد (منصوری و خلفی، ۱۳۹۰). با افزایش رشد جمعیت، تقاضا برای محصولات غذایی و از جمله برای تولیدات دامی

با رشد و توسعه ای که در چند دهه اخیر در دنیا به ویژه در کشورهای پیشرفته در بهبود نژاد دام و طیور، تغذیه و بهداشت دام و صنایع فرآوری و تبدیلی این بخش به عمل آمده، دامپروری توانسته است در اقتصاد این کشورها جایگاه خاصی را برای خود احراز نماید. به طوری که سهم ارزش فرآورده های دامی در بعضی از این کشورها به بیش از ۵۰ درصد ارزش افزوده بخش کشاورزی آن ها رسیده است (ساعی و همکاران، ۱۴۰۰). گزارش های مختلفی نشان داده اند که از میان بخش های مختلف کشاورزی صنعت دامپروری به عنوان یکی از اصلی ترین بخش ها از نظر کاربرد در تغذیه، پوشاک، ایجاد اشتغال، ورزش و سواری و تجارت خارجی حائز جایگاه ویژه ای است. از این رو می توان گفت توسعه صنعت دامپروری در هر کشور بسیار اهمیت دارد. فرآورده های کشاورزی اعم از محصولات زراعی و دامی که اصطلاحاً به آن ها تولیدات کشاورزی اطلاق می شود، در بدو امر به خاطر تامین اساسی ترین کالاهای مورد نیاز بشر یعنی مواد غذایی حائز اهمیت است. در کنار این امر همانگونه که تجربه برخی کشورها مثل استرالیا و کانادا نشان می دهد بخش کشاورزی را می توان به عنوان نقطه شروع توسعه اقتصادی در نظر گرفت. علاوه بر این کشورهای توسعه یافته با در

تغذیه، عدم رشد کافی، کاهش مقاومت بدن در مقابل بیماری‌های عفونی و عوامل بیماری‌زا را به دنبال دارد. به‌طور متوسط روزانه ۷۵ گرم پروتئین مورد نیاز هر فرد است، که دست کم ۲۸ گرم آن باید از منابع حیوانی مثل شیر، گوشت قرمز، مرغ، ماهی، و تخم مرغ تامین شود. به‌طور معمول کشورهای جهان سوم و در حال توسعه، قادر به رعایت این استاندارد غذایی نیستند (حاجی میررحیمی، ۱۳۹۵). شناسایی عوامل موثر بر بهبود عملکرد در واحدهای دامپروری و برنامه‌ریزی برای رفع آن‌ها نقش بسیار مهمی در توانمند کردن این بخش برای تامین نیازهای پروتئینی جوامع انسانی دارد. فعالیت‌های دامپروری ضمن اینکه منبع اصلی تامین‌کننده فرآورده‌های پروتئینی در کشور است پس از بخش‌های زراعت و باغبانی بیشترین سهم را در ارزش افزوده بخش کشاورزی به خود اختصاص داده است (سیف‌الهی و همکاران، ۱۳۸۹). کشور ایران به‌عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه می‌بایست به توسعه و تقویت بخش دامپروری اهتمام ورزد. صنایع دامپروری در رشد و توسعه مناطق روستایی و ایجاد تعادل بین شهر و روستا اهمیت بسیاری دارند و ارتقای این بخش، افزایش درآمد و سطح رفاه روستائیان، کاهش روند مهاجرت از روستا به شهر و استفاده بهینه از منابع موجود را به ارمغان خواهد آورد (شهبابی و نوری‌پور، ۱۳۹۳).

از سویی فعالیت‌های مختلف دامداری و چرای بی‌رویه یکی از مهم‌ترین عوامل کاهش پوشش گیاهی و نتیجه تخریب محیط زیست است (Baloch et al, ۲۰۲۰). به‌طوری که دامداری در اغلب مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه وجود دارد و همچنین پویایی بخش زراعی در جهت تهیه خوراک برای بخش دامداری شکل می‌یابد. بنابراین، فعالیت‌های دامی تاثیر (منفی و مثبت) به‌سزایی در تقریباً همه جنبه‌های محیط، از جمله آب و هوا، زمین و خاک، آب و تنوع زیستی دارد و در برخی مواقع نیز زمینه‌ساز تخریب محیط زیست دارد (Steinfeld and Wassenaar, ۲۰۰۷). چنانچه، دامداران به‌واسطه فشار بر منابع طبیعی و چرای غیر اصولی از این منابع، موجب تشدید محیط‌زیست می‌شود و بحران‌های زیست‌محیطی نیز به‌واسطه تحلیل و از بین بردن منابع مورد استفاده روستائیان، بهره‌برداری نامناسب غیرمستقیم و چراندن چرای بی‌رویه حیوانات در چراگاه باعث تخریب عمده چراگاه‌ها، محو و نابودی درختان کوهی، بوته‌ها و گیاهان چراگاه شده است (آقایاری و ولایی، ۱۳۹۶). از نظر کریمی و کرمی (۱۳۹۵) فعالیت‌های همچون، چرای بی‌رویه و مفرط، بهره‌برداری بیش از اندازه از منابع طبیعی مانند جنگل‌ها و مراتع و

افزایش می‌یابد. بدیهی است که به منظور تحقق امنیت غذایی، توجه به توسعه و تقویت این زیر بخش مهم در کشور اهمیت بسزایی دارد (میرزایی و نوری‌پور، ۱۳۹۳). صنعت دامپروری به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین بخش‌های تولید مواد غذایی مورد نیاز انسان است. در میان مواد غذایی مختلفی که در بخش کشاورزی تولید می‌شوند، مواد پروتئینی اهمیت ویژه‌ای دارند. با توجه به نقش گوشت قرمز و شیر در تامین بخش عمده‌ای از نیازهای غذایی مردم، اهمیت بخش دامپروری آشکارتر می‌گردد. از این رو با در نظر گرفتن روند کنونی افزایش جمعیت، محدود بودن منابع و در نظر گرفتن مخاطرات زیست محیطی ناشی از تاکید بر افزایش تولید فرآورده‌های دامی (مانند تخریب مراتع و تولید گازهای گلخانه‌ای) برنامه‌ریزی صحیح برای تامین نیازهای پروتئینی همزمان با بهبود کارایی تولید ضروری است. از طرف دیگر، این صنعت علاوه بر تولید و تامین مواد غذایی پروتئینی، نقش بسزایی در ایجاد اشتغال و فراهم کردن فرصت‌های جدید شغلی از طریق تکمیل زنجیره تولید و تامین مواد غذایی دارد. ایفای این رسالت مهم بدون شناسایی نقاط قوت، ضعف فرصت‌ها و تهدیدهای واحدهای دامپروری و دامپروران و تدوین راهبردهای مناسب برای ارایه راهکارهای مدیریتی با توجه به محدودیت منابع در هر منطقه امکان‌پذیر می‌باشد (گل محمدی و همکاران، ۱۳۹۵). هدف اصلی از مدیریت صحیح در دامداری رسیدن به عملکرد، سوددهی و بهره‌وری مطلوب است، بنابراین اندازه‌گیری نقش مدیریت بر عملکرد واحدهای دامی امری ضروری است. توسعه بخش دامپروری با بهبود سطح رفاه، درآمد و امنیت غذایی دامداران ارتباط معنی‌داری دارد. لذا رفع و یا کاهش مشکلات، تنگناها و مدیریت چالش‌های این بخش برای دستیابی به توسعه پایدار در بخش دامپروری ضروری است (حاجی میررحیمی، ۱۳۹۵). امروزه علیرغم پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی، همچنان مشکلات زیادی سلامت جامعه انسانی را تهدید می‌کند. دامداری در زمره صنایع پویا و اشتغال‌زاست و به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین بخش‌های تولید مواد پروتئینی و لبنی، اهمیت عمده‌ای در تغذیه دارد (مظفرامینی و همکاران، ۱۳۸۱). گرسنگی و سوء تغذیه جوامع بشری را تهدید می‌کند، به‌طوری که رفع آن را از فعالیت‌های توسعه ملی قلمداد می‌کنند. این موضوع سبب جلب توجه پژوهشگران و اندیشمندان به سوی آینده‌نگری، برنامه‌ریزی و اتخاذ تدابیری برای مبارزه جدی با پدیده فقر و گرسنگی است (حاجی میررحیمی، ۱۳۹۵). نقش پروتئین حیوانی در تغذیه انسان بسیار مهم است. و کمبود آن اثراتی مثل سوء

۱۴۰۰). بر این اساس دلایل عمده توسعه نیافتگی دامپروری در منطقه مذکور را می‌توان بهروری پایین سرمایه در بخش دام، وابستگی شدید دامپروری منطقه به مرتع، بیش از ۱۵ سال خشکسالی متوالی، ظرفیت دام موجود چندین برابر ظرفیت مرتع است. در چنین وضعیتی می‌توان با شناسایی موانع و تنگنایهای توسعه صنعت دامپروری در جنوب استان کرمان و ارائه راهکارهای مناسب ضمن کمک به ایجاد اشتغال در راستای افزایش نسبی سهم منطقه در تامین مواد پروتئینی در سطح ملی گام برداشت. برای نیل به چنین هدفی شناخت تنگناها و ارائه راهکار برای موانع توسعه این صنعت ضروری است. از این رو مطالعه حاضر، به عنوان پیش زمینه لازم برای تدوین یک برنامه کارآمد توسعه صنعت دامپروری در منطقه جنوب کرمان به هدف شناسایی موانع و مشکلات دامپروری در منطقه جنوب استان کرمان و ارائه راهکارهایی برای توسعه آن انجام شده است.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه تحقیق

اثرات فعالیت‌های دامداران بر انسان و محیط زیست تخریب جنگل‌ها: دامپروری یکی از دلایل اصلی از بین رفتن جنگل‌ها در جهان مخصوصاً در منطقه آمریکای لاتین است. به طوری که ۷۰ درصد جنگل‌های آمازون در کشور برزیل برای فراهم آوردن چراگاه دام و زمین برای تولید غذای آن‌ها از بین رفته است. هم‌چنین، ۹۷ درصد تولید دانه سویا و حدود ۶۰ درصد تولید ذرت جهان برای تامین غذای دام استفاده می‌شود. با این توضیحات تخریب جنگل‌ها نقش ۱۷ درصدی در انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از فعالیت انسانی را به خودش اختصاص می‌دهد و در خود کشور برزیل دامپروری مهم‌ترین عامل تخریب جنگل‌ها به حساب می‌آید (ولایتی و همکاران، ۱۳۸۵). در ایران نیز، به علت حضور دامداران سنتی در جنگل سالانه ۸۰۰ الی ۹۰۰ هزار مترمکعب از چوب‌های جنگلی در بخش مرکزی استان مازندران تخریب می‌شود. ده هزار دامدار با یک میلیون و ۶۰۰ هزار دام در جنگل‌های مناطق مرکزی استان مازندران حضور دارند که از سرشاخه‌های درختان جنگلی به جای علوفه استفاده می‌شود. تا پایان سال ۱۳۹۶؛ ۱۹ هزار و ۳۰۰ واحد دامی از جنگل‌های مازندران خارج و ۱۰ هزار هکتار از جنگل‌ها آزاد شده است. تخریب مراتع: مراتع یکی از مهم‌ترین منابع طبیعی هر کشوری محسوب می‌شوند که زیربنای اصلی فعالیت‌های دیگری همچون کشاورزی و دامداری می‌باشند. بنابراین تلاش برای حفظ و پایداری آن‌ها انکارناپذیر است. بررسی‌ها نشان داده است که با وجود اهمیت مراتع، عوامل متعددی از جمله فعالیت‌های دامداری موجب

چرای زودرس، افزایش تعداد دام، تغییر کاربری اراضی از جمله کاربری زراعی، بوته‌کشی، تضادهای بین بهره‌برداران مراتع را در تخریب کمی و کیفی محیط پیرامون روستاها و مراتع مؤثر دانسته‌اند و پژوهشگران دیگر عواملی چون نداشتن آگاهی بهره‌برداران در رابطه با اصول صحیح بهره‌برداری و پیامدهای تخریب محیط زیست و سایر منابع طبیعی و عدم آرایه تسهیلات از سوی دولت را از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تخریب کمی و کیفی محیط زیست روستاهای ایران عنوان کرده‌اند. به عبارتی، تأثیری که انسان بر محیط‌زیست می‌گذارد ناشی از رفتار و عمل او در محیط پیرامون خویش است. اعمالی همچون بهره‌برداری از منابع طبیعی، قطع درختان، خانه‌سازی، احداث کارخانجات و غیره در محیط‌های طبیعی باعث تغییر چهره محیط‌زیست شده و می‌تواند در صورت ادامه این روند به صورت بی‌رویه در تخریب محیط مؤثر باشد (احمدی و حاجی‌نژاد، ۱۳۸۹). اگر تخریب محیط نیز ادامه پیدا کند، می‌تواند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر عوامل مختلفی از جمله هوا، انرژی، کاربری اراضی، حمل و نقل، زیرساخت‌ها و ساختمان‌ها تأثیرگذار باشد (Kilic & Yalcin, ۲۰۲۰). در این بین، از میان روش‌های که انسان بر محیط زیست خود تأثیر می‌گذارد و زمینه را برای تخریب آن فراهم می‌سازد، فعالیت دامداری در نواحی روستایی است (آقایی هیر و ولایتی، ۱۳۹۶). به طوری که دامداران مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در وضعیت و تولید محیط و به ویژه مراتع از طریق چرای دام می‌باشند و تاکنون چرای غیراصولی یکی از مهم‌ترین عوامل تخریب و کاهش بازدهی محیط طبیعی در پیرامون سکونتگاه‌های روستایی بوده است. لذا برای جلوگیری از تخریب محیط توسط فعالیت‌های دامداری باید به نوعی به بهبود معیشت دامداران و کاهش وابستگی درآمدی آن‌ها به محیط و مراتع توجه نمود (رستگار و مجاوریان، ۱۳۹۴). با توجه به وجود اقلیم‌های متفاوت، مناطقی از استان کرمان قابلیت مناسبی برای پرورش و نگهداری دام به‌ویژه در بخش‌های روستایی و عشایری دارد که سهم بزرگی در تامین گوشت و فرآورده‌های لبنی مورد نیاز مردم داخل استان داشته و حتی به استان‌های همجوار نیز صادر می‌شده است. در حال حاضر ۴۰ درصد اشتغال استان در بخش دامداری و دامپروری است. براساس آمارنامه وزارت جهاد کشاورزی، در سال ۱۳۹۹ حدود ۱/۴۴ درصد جمعیت گوسفند، ۴/۵۴ درصد جمعیت بز، ۰/۹۳ درصد جمعیت گاو و ۷ درصد جمعیت شتر کشور در جنوب استان کرمان پرورش داده می‌شود که در این میان جنوب استان کرمان سهم ناچیزی در تولید گوشت قرمز و شیر در کشور دارد (کریم‌احمدی و همکاران،

یکی از مهم‌ترین شاخه‌های کشاورزی به حساب می‌آید و جایگاه ویژه‌ای دارد. ولی متأسفانه در کشور ما تا به حال توجه شایانی به این بخش نشده و بخش دامپروری همواره با رکود مناسبی مواجه بوده است. از این رو به منظور دستیابی به مسائل اساسی بخش دامپروری و دستیابی به یک سری راهکارهای عملیاتی در این تحقیق کوشش شده است ابتدا وضعیت دامپروری موجود در جنوب استان بررسی و سپس تنگناها و موانع موجود شناسایی گردد و در نهایت پس از شناخت آن‌ها راهکارهای عملیاتی موثر برای رفع تنگناها و موانع ارائه شود. رزاقی بورخانی (۱۳۹۴) تحقیقی را با عنوان تحلیل مشکلات و محدودیت‌های دامداران عشایر مورد: روستای توچال شهرستان پاکدشت در استان تهران مورد مطالعه قرار داد که در آن به معضلات و تنگناهای دامداری به‌طور جامع و فهرست‌وار اشاره کردند. در این تحقیق با دقت در ابعاد معضلات و تنگناهایی که دامداری ایران گرفتار آن است این اندیشه را تقویت می‌کند که دامداری ایران با این همه مسائل و مشکلات و با وضع موجود قادر به رشد، توسعه و تبدیل شدن به دامداری اقتصادی نیستند. شریفی و محمدآین (۱۳۸۷) مطالعه‌ای در زمینه تنگناهای دامپروری انجام دادند و گزارش کردند کاربرد سیاست‌های دوگانه و گاه به گاه پشتیبانی از مصرف‌کننده و تولیدکننده و پدید آمدن دگرگونی‌های زود هنگام در سیاست تنظیم بازار از سوی وزارت جهاد کشاورزی و بازرگانی، متعادل نبودن عرضه و تقاضا، یکنواخت نبودن قانون‌های پشتیبانی‌کننده مشکل اصلی موجود در این زمینه است. همچنین شریفی و محمد آین گزارش کردند مشکل اصلی عدم توسعه بهره‌نگرفتن دامداران ایرانی از کارشناسان و مشاوران می‌باشد زیرا اعتقاد داشتند که نظر مشاوران و کارشناسان در واحدهای تولیدی مایه کاهش مرگ و میر، افزایش تولید و پایین آمدن هزینه‌های تولید می‌شود و بهره‌دهی تولید را به گونه چشم‌گیر افزایش می‌دهد. شریفی و محمدآین (۱۳۸۷) براساس نتایج تحقیقات شان اعتقاد دارند که تنها راه فائق شدن بر تنگناهای دامپروری این است که دولت باید با برنامه‌ریزی سنجیده هر چه زودتر به گسترش سطح زیر کشت سویا، ذرت، پنبه و جو بپردازد تا در سال‌های آینده نیاز به وارد کردن این فرآورده‌های بنیادی نداشته باشیم و برای بهبود مدیریت عملکرد کیفی تولیدات برابر با مقررات جهانی کاهش فروریزش‌ها، بالابری فناوری، آگاهی‌ها در صنعت دامپروری، تنظیم بازار و رساندن گوشت و فرآورده‌های دامی در خارج و داخل بازار، ساختن و سازماندهی بنیادی ویژه پژوهش‌های دامپروری و بسته‌بندی مناسب فرآورده‌های دامی، سرمایه‌گذاری کنند. اکثر نهادهای

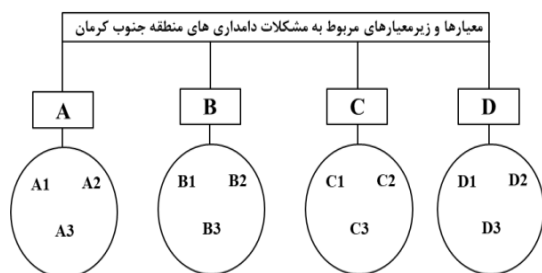
تخریب کمی و کیفی آن‌ها گردیده است. در ایران، در سال ۱۳۵۲ وسعت مراتع بیش از ۱۰۰ میلیون هکتار برآورد می‌شد و در حال حاضر این رقم حدود ۹۰ میلیون هکتار است که در هر سال بیش از یک درصد از سطح مراتع کشور کاسته می‌شود. به بیان دیگر سالانه حدود یک میلیون هکتار مرتع از بین می‌رود که نتیجه آن پیشروی بیابان و بروز سیلاب‌های سهمگین زمستانی است. هم-اینک میزان علوفه‌ای که در سطح کشور از مراتع طبیعی تولید می‌شود به مراتب کمتر از میزان علوفه‌ای است که این‌گونه مراتع استعداد بالقوه تولید آن را دارد. در این زمینه قسمت‌هایی از مراتع متوسط که تولید علوفه آن‌ها حدود ۹۰ کیلو در هر هکتار است با اجرای عملیات اصلاحی بوته‌کاری، ذخیره نزولات آسمانی در مدت کوتاهی قادر به تولید حدود ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلوگرم علوفه است (ولائی و همکاران، ۱۳۹۹).

آلودگی منابع آب و خاک: دامپروری صنعتی برای سود اقتصادی خود را پیشینه کند، تعداد بسیار زیادی دام را در مساحت کوچکی پرورش می‌دهد و جدا از آنکه به حیوانات ظلم روا می‌کند، مقدار بسیار زیادی ضایعات نیز تولید می‌کنند، چنانچه، خاک ظرفیت دریافت این فضولات را نداشته باشد، باید آن را در جایی ذخیره کرد. یکی از این ذخیره-گاه‌ها گودال‌ها و تالاب‌ها هستند و فضولاتی که حاوی آلاینده‌های شیمیایی هستند توانایی آلوده کردن آب، خاک و هوا را دارند مخصوصاً وقتی که بدون فرآورش در محیط رها شوند. این آلاینده‌ها اغلب ترکیبات حاوی نیتروژن و فسفر هستند. به همین دلیل فائو بخش دامپروری جهان رو با احتمال زیادی بزرگترین منبع آلودگی آب‌ها معرفی می‌کند. همچنین ذخیره‌سازی این فضولات در فرآیند تخریب طبیعی دی اکسید کربن، سولفید هیدروژن، آمونیاک، متان و ذرات معلق رو وارد اتمسفر می‌کند (ولائی و همکاران، ۱۳۹۹). تولید گازهای گلخانه‌ای: در بخش دامپروری به چند طریق دیگر هم گازهای گلخانه‌ای تولید می‌شوند. کودهای شیمیایی حاوی نیتروژن که برای بارور کردن خاک استفاده می‌شوند باعث تولید گاز گلخانه‌ای اکسید نیتروژن می‌شوند که تاثیرش در گرمایش جهانی بسیار بیشتر از دی‌اکسید کربن است. علاوه بر این فرآیند هضم مواد در روده حیوانات نشخوارکننده از قبیل گاو، گوسفند و بوفالو و همچنین نگهداری فضولات دامی باعث تولید مقدار زیادی گاز متان می‌شود که فقط در کشور برزیل که بزرگترین صادرکننده گوشت جهان است ۶۳ درصد از انتشار گاز متان مربوط به این بخش است (ولائی و همکاران، ۱۳۹۹). بسیاری از صاحب‌نظران عقیده دارند دامپروری در اقتصاد یک مملکت

(۱۳۹۲) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که در دهه‌های گذشته با رشد جمعیت جهان، نیاز انسان به فرآورده‌های دامی نیز بیشتر شده که به تبع موجب افزایش واحدهای دامپروری گردیده است. این چالش، اثرات و پیامدهای زیست‌محیطی نامطلوبی نظیر آلودگی آب، هوا، خاک و نیز به خطر افتادن سلامت انسان و دیگر موجودات زنده را در پی داشته است. منصورى و خلفی (۱۳۹۰) با بررسی موانع و مشکلات دامداری در استان زنجان گزارش کردند که دگرگونی پیاپی بهای نهاده‌ها و افزایش ناگهانی آن‌ها، تولیدکننده را ناامید کرده و این افزایش بهای نهاده منجر به افزایش بهای فرآورده و سپس فشار بیشتر بر مصرف‌کننده می‌شود. براساس نتایج نشان داد دامپروری در استان زنجان نه تنها به سمت پویا بودن گام بر می‌دارد بلکه در حال پس روی می‌باشد و عزم راسخی نیز برای تحرک بخشیدن به آن وجود ندارد. کردی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی چالش‌ها و فرصت‌های فرا روی توسعه پایدار در صنعت دامپروری ایران بررسی کردند و بیان کردند که یک جامعه برای توسعه یافتگی خود نیازمند انسان‌های آگاه و مسئولیت‌پذیری می‌باشد که بتوانند با دقت و توان تخصصی و اجرایی بالا مسئولیت‌های محوله خود را به انجام برسانند و شاید بزرگ‌ترین چالش پیش روی توسعه و شکوفایی اقتصادی حوزه‌های گوناگون در کشور، از جمله حوزه کشاورزی و دامپروری همین مسئله باشد. امید است با هماهنگی هرچه بیشتر ارگان‌ها و تشکل‌های موثر بر این صنعت، هر چه سریع‌تر بتوانیم کشور را با شتابی روز افزون در مسیر توسعه پایدار صنعت دامپروری و کشاورزی پیش ببریم و به تبع آن گامی موثر جهت نیل به اهداف والای اقتصاد مقاومتی و خودکفایی در تولید مواد غذایی پروتئینی برداشته شود. Mailumo et al. (۲۰۱۳) افزایش در مقدار جمع‌آوری هیزم، تعداد حیوانات غیرمجاز برای چراندن، مدت زمان چراندن آن‌ها با عمق فقر کشاورزان رابطه معنی‌داری دارد. همچنین بین دانش حفاظت از منابع طبیعی و اندازه مزرعه با کاهش فقر بین خانواده‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد. پس رابطه مثبت و معنی‌دار بین فقر و تخریب محیط زیست دیده می‌شود. بنابراین در بین بخش‌های گوناگون کشاورزی نقش دامپروری دارای پرورش دام و دامداری، دارای اهمیت اقتصادی و اشتغال‌زایی فراوانی نیز می‌باشد. از یک‌سو، جمعیت اصلی شاغل در دامپروری مناطق روستایی و عشایری و همچنین بخش بزرگی از جمعیت شهرنشین و روستانشین به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم در صنایع وابسته به تولیدات دامی از قبیل گوشت، شیر، پشم، لبنیات و کارخانه‌ها تهیه خوراک و ... مشغول می‌باشد. لذا مطالعه

خوراک دام، وارداتی بوده و نوسانات ناشی از قیمت این نهاده‌ها همواره باعث نوسانات شدید قیمت محصولات نهایی دامی می‌شود. نرخ ارز بی‌تردید یکی از عوامل تاثیرگذار بر قیمت نهاده‌های وارداتی مانند نهاده‌های مصرفی بخش دام و طیور می‌باشد. حسین‌زاده و رشیدقلم (۱۳۹۶)، در مطالعه خود به بررسی تاثیر نرخ ارز بر قیمت نهاده‌های اصلی دام و طیور پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد به ازای ۱ درصد کاهش در ارزش پول داخلی، قیمت کنجاله سویا و پودر ماهی را به ترتیب ۸ و ۲۳ درصد در همان ماه افزایش می‌دهد. حاجی میررحیمی (۱۳۹۵) با بررسی سطح رضایت دامداران استان قم از فعالیت‌های آموزشی- ترویجی سازمان جهاد کشاورزی این استان گزارش کرد که توان فنی مروجین و کارشناسان ترویج، دسترسی به محتوی آموزشی در میزان رضایت دامداران از برگزاری فعالیت‌های آموزشی- ترویجی بیشترین اهمیت و تاثیر را دارند. در پژوهشی زینلی و همکاران (۱۳۹۹) عوامل موثر بر توسعه تعاونی‌های دامداری روستائی را در شهرستان اسلام آباد غرب بررسی کردند. آن‌ها با توجه به نتایج گزارش کردند که شرکت‌های تعاونی در حال حاضر فعالیت بسیار کمی در جهت رفع و حل مشکلات دامداران دارند. از اهداف اصلی خود که کمک به اعضا است. فاصله زیادی گرفته اند و نتوانسته‌اند رضایت و اعتماد اعضا را برای همکاری و مشارکت لازم جلب نمایند. هر چند اکثر پاسخ دهندگان اظهار داشته‌اند که این تعاونی‌ها در مناطق روستایی مورد نیاز است، اما به لحاظ خدماتی چون تامین خوراک دام و نهاده‌های وارد نیاز دامداران و همچنین در مورد اعتبارات و تسهیلات لازم جهت هدایت سرمایه- گذاری‌ها در تولید فرآورده‌های دامی اعضا بسیار ضعیف عمل کرده‌اند که بخش‌های اقتصادی و سیاسی و اداری با لاترین ضریب و در بخش اجتماعی و بخش فرهنگی با پایین‌ترین نشان‌دهنده آن است که اعضا رضایت چندانی از برنامه- های شرکت‌های تعاونی روستایی دامداران ندارند. در واقع اکثریت دامداران بر ضرورت تشکیل تعاونی‌ها در منطق روستائی تاکید داشته‌اند ولی عملکرد آن‌ها در زمینه‌هایی مانند تامین خوراک دام و نهاده‌ها و نیز جذب اعتبارات و تسهیلات برای سرمایه‌گذاری در تولید فرآورده‌های دامی ضعیف بود. در پژوهشی دیگر میکائیکی و همکاران (۱۳۹۳) اثرات اقتصادی و اجتماعی فعالیت در شرکت‌های تعاونی دامداری نیشابور را بررسی و گزارش کردند که عضویت در تعاونی‌های دامداری در ایجاد اشتغال و افزایش درآمد و بهبود وضعیت اجتماعی و رفاهی روستائیان تاثیر نداشت است. یگانه‌پور و همکاران

رتبه‌بندی نمود. این روش برای اولین بار در دهه ۷۰ میلادی بوسیله ساتی ابداع شد. این روش شامل سه مرحله است (کرم، ۱۳۸۷): مرحله اول: ساختن سلسله

مراتب: اولین گام در (AHP) ترسیم یک نمایش گرافیکی از شکل ۱. مدل سلسله مراتبی پژوهش

دستیابی به هدف و گزینه‌های مورد نظر نشان داده می‌شود. در واقع در این مرحله سطوح مختلف تحلیل به صورت سلسله مراتبی و گرافیکی به تصویر کشیده می‌شوند (کرم، ۱۳۸۷). مرحله دوم: مقایسه زوجی و وزن‌دهی: در (AHP) عناصر هر سطح نسبت به یکدیگر به صورت زوجی مقایسه شده و وزن‌دهی می‌شوند. مقایسه و وزن‌دهی به عناصر در یک ماتریس $K \times K$ ثبت می‌شود. مقایسه زوجی به صورت ارزشگذاری عنصر سطر نسبت به عنصر ستون صورت می‌گیرد و برای ارزشگذاری نیز معمولاً از یک مقیاس فاصله‌ای استفاده می‌شود. هر چه مقدار ارزش داده شده بیشتر باشد، نشان دهنده اهمیت و ارجحیت بیشتر عنصر سطر نسبت به عنصر ستونی است. به طوری که ارزش ۹ بیانگر کاملاً مهمتر و ارزش یک بیانگر با ارجحیت و اهمیت یکسان است (جدول ۱). لازم به ذکر است که ماتریس مقایسه زوجی یک ماتریس معکوس است، بدین معنی که اگر ارزش مقایسه‌ای عنصر سطر a نسبت به عنصر ستونی b ، معادل ۹ باشد ارزش مقایسه‌ای عنصر سطر b نسبت به عنصر ستونی a برابر $1/9$ خواهد بود (کرم، ۱۳۸۷). در پرسشنامه مورد استفاده در پژوهش حاضر، ۴ جدول قرار دارد که در آن ۴ معیار اصلی و ۱۲ زیرمعیار به صورت دو دویی (زوجی) با هم مقایسه می‌شوند. همانطور که در جدول ۱، ملاحظه می‌گردد در مقایسه دو معیار i چنانچه اهمیت آن‌ها یکسان باشد خبرگان می‌بایست عدد ۱ را علامت بزنند. هر اندازه که معیار i مهم تر از j باشد، به میزان اهمیت آن عدد مورد نظر انتخاب می‌شود.

حاضر با هدف بررسی و شناسایی موانع و تنگنای توسع دامپروری و ارایه راهکارهای برای توسعه آن در جنوب استان کرمان انجام شده است. زیرا شناسایی مشکلات موجود برسر راه دامپروری بهترین راه برای جهش صنعت کشاورزی منطقه می‌باشد چرا که این بخش از عوامل مهم تاثیرگذار در بخش کشاورزی می‌باشد.

۳- روش انجام تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ روش، پژوهش کمی است. همان‌طور که هدف پژوهش شناسایی تنگنای موجود در دامپروری می‌باشد، بنابراین برای بدست آوردن پاسخ، علاوه بر عمومیت دادن، برقراری یک ارتباط نزدیک با موضوع نیاز است. برای پیدا کردن اطلاعات کامل و مفصل برای انتخاب نمونه‌ها، جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل، نتیجه‌گیری و رسیدن به اهداف تحقیق با در نظر گرفتن مساله پژوهش، تحقیق کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. جامعه هدف در پژوهش کنونی ۳۰ نفر از خبرگان که شامل کارشناسان علوم دامی (مشغول به فعالیت در مراکز خدمات کشاورزی مربوط به سازمان جهاد کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی) و اساتید با تجربه در زمینه دامپروری جنوب استان کرمان بودند. این افراد در هفت شهرستان جنوبی استان کرمان شامل جیرفت، عنبرآباد، رودبار جنوب، منوجان، فاریاب، کهنوج و قلعه گنج مشغول به فعالیت بودند. پژوهش حاضر به لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ روش، پژوهش کمی است. در این پژوهش روش تحلیل سلسله مراتبی^۱ استفاده گردید. پرسشنامه بر اساس مقایسه زوجی تهیه شد، لذا قابلیت اعتماد این پرسشنامه بر مبنای نرخ ناسازگاری می‌باشد. در صورتی که نرخ ناسازگاری کوچک‌تر یا مساوی $1/9$ باشد، در مقایسات زوجی، سازگاری وجود دارد و می‌تواند کار را ادامه داد. در غیر این صورت، تصمیم گیرنده باید در مقایسات زوجی تجدیدنظر کند. در پژوهش حاضر، در خصوص همه پاسخ‌ها سازگاری وجود داشت. بدون تردید مسئله انتخاب، قدمتی به تاریخ انسان دارد. از این رو فرآیندهای تصمیم‌گیری جهت انتخاب گزینه‌های صحیح از میان گزینه‌های موجود، بخشی جدایی‌ناپذیر از فرآیندهای خردگرا در زندگی روزمره انسان بشمار می‌رود. فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاری است که در آن بر مبنای یک هدف معین و با استفاده از معیارها یا سنج‌های مختلف و وزن‌دهی به هر یک از آن‌ها می‌توان از میان گزینه‌ها یا آلت‌رناتیوها، گزینه بهتر یا برتر را برای هدفی خاص برگزید و سایر گزینه‌ها را نیز

^۱ - Analytical Hierarchy proces

جدول ۱- مقایسات زوجی

ارزش ترجیحی	وضعیت مقایسه نسبت به J	توضیح
۱	اهمیت برابر	گزینه یا شاخص نسبت به اهمیت برابر دارند و یا ارجحیتی نسبت به هم ندارند.
۳	نسبتاً مهم تر	گزینه یا شاخص نسبت به J کمی مهم تر است.
۵	مهم تر	گزینه یا شاخص نسبت به J مهم تر است.
۷	خیلی مهم تر	گزینه یا شاخص دارای ارجحیت خیلی بیشتری از J است.
۹	کاملاً مهم	گزینه یا شاخص مطلقاً از J مهم تر و قابل مقایسه با J نیست.
۲ و ۴ و ۶ و ۸		ارزش‌های میانی بین ارزش‌های ترجیحی را نشان می‌دهد مثلاً ۸، بیانگر اهمیتی زیادتر از ۷ و پایین تر از ۹ برای J است.

جدول ۲- مقایسه معیارها

موانع بازار	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
موانع مالی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
موانع بازاری	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
موانع بازاری	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
موانع زیرساختی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
موانع مالی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

جدول ۳- مقایسه زیرمعیارهای موانع بازار

چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

جدول ۴- مقایسه زیرمعیارهای موانع ترویجی و آموزشی

چالش‌های اثربخشی روش-های آموزشی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های اثربخشی روش-های آموزشی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های اثربخشی روش-های آموزشی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
چالش‌های اثربخشی روش-های آموزشی	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

جدول ۷- شاخص تصادفی برای تعداد معیارهای مختلف

تعداد معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
RI	۰	۰	۰/۵۸	۰/۹	۱/۱۲	۱/۲۴	۱/۳۲	۱/۴۱	۱/۴۵	۱/۴۵

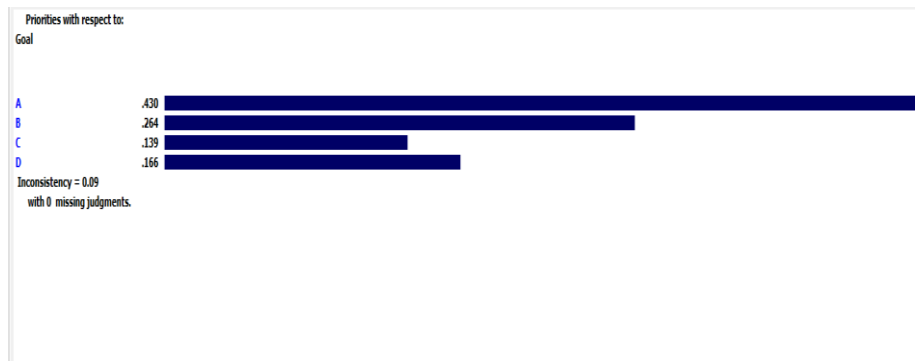
جدول ۸- معیارها و زیر معیارهای مربوط به مشکلات دامداران جنوب کرمان

معیار	زیرمعیار
موانع مالی (A)	نبود صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر به‌منظور تأمین منابع مالی، حمایت و ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف
	کمبود نقدینگی و نداشتن سرمایه کافی
	عدم حمایت و یا وضع الزامات زیاد بانک‌ها و مؤسسات مالی برای حمایت واحدهای دامی
موانع ترویجی و آموزشی (B)	وجود یک سیستم تحقیق و توسعه‌ی ضعیف
	چالش در اثربخشی روش‌های آموزشی
	چالش‌های مربوط به موقعیت جغرافیایی برای دسترسی به اطلاعات تحقیق و توسعه
موانع زیرساختی (C)	کمبود تجهیزات تخصصی دامپروری در واحدهای دامداری
	کوچک بودن اندازه گله در واحدهای دامداری
	ضعف توان فنی دامداران
موانع بازار (D)	ضعف نظام قیمت‌گذاری و کنترل قیمت نهاده‌ها و محصولات
	پایین بودن نسبی قیمت محصولات نسبت به هزینه تمام شده و ایجاد تبانی در صنعت
	چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر

جدول ۹- اولویت‌بندی معیارها و زیرمعیارهای مربوط به مشکلات دامداران

معیار	وزن	زیرمعیار	وزن زیرمعیار	وزن نهایی
موانع مالی (A)	۰/۴۳۰	نبود صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر به‌منظور تأمین منابع مالی، حمایت و ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف	۰/۳۹۶	۰/۱۷۰
		کمبود نقدینگی و نداشتن سرمایه کافی	۰/۳۳۰	۰/۱۴۲
		عدم حمایت و یا وضع الزامات زیاد بانک‌ها و مؤسسات مالی برای حمایت واحدهای دامی	۰/۲۷۴	۰/۱۱۷
موانع ترویجی و آموزشی (B)	۰/۲۶۴	وجود یک سیستم تحقیق و توسعه‌ی ضعیف	۰/۳۹۱	۰/۱۰۳
		چالش در اثربخشی روش‌های آموزشی	۰/۳۷۳	۰/۰۹۸
		چالش‌های مربوط به موقعیت جغرافیایی برای دسترسی به اطلاعات تحقیق و توسعه	۰/۲۳۶	۰/۰۶۲
موانع زیرساختی (C)	۰/۱۳۹	کمبود تجهیزات تخصصی دامپروری در واحدهای دامداری	۰/۴۰۵	۰/۰۵۶
		کوچک بودن اندازه گله در واحدهای دامداری	۰/۳۲۰	۰/۰۴۴
		ضعف توان فنی دامداران	۰/۲۷۵	۰/۰۳۸
موانع بازار (D)	۰/۱۶۶	ضعف نظام قیمت‌گذاری و کنترل قیمت نهاده‌ها و محصولات	۰/۴۶۸	۰/۰۷۷
		پایین بودن نسبی قیمت محصولات نسبت به هزینه تمام شده و ایجاد تبانی در صنعت	۰/۴۴۳	۰/۰۷۳
		چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر	۰/۰۸۸	۰/۰۱۴

در بین زیرمعیارهای موانع مالی، نبود صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر به‌منظور تأمین منابع مالی، حمایت و ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف اثرگذارترین زیرمعیار و عدم حمایت و یا وضع الزامات زیاد بانک‌ها و مؤسسات مالی برای حمایت واحدهای دامی کم اهمیت‌ترین زیرمعیار موانع مالی می‌باشند. لازم به ذکر است نرخ ناسازگار مقایسه زیر معیارها، $0/00$ می‌باشد با توجه به اینکه کوچکتر از $0/1$ است، بنابراین یافته‌های مقایسه، قابل اعتماد هستند. در بین زیرمعیارهای موانع ترویجی و آموزشی، وجود یک سیستم تحقیق و توسعه‌ی ضعیف اثرگذارترین زیرمعیار و چالش‌های مربوط به موقعیت جغرافیایی برای دسترسی به اطلاعات تحقیق و توسعه کم اهمیت‌ترین زیرمعیار موانع ترویجی و آموزشی می‌باشند. نرخ ناسازگار مقایسه زیر معیارها، $0/002$ می‌باشد با توجه به اینکه کوچکتر از $0/1$ است، بنابراین یافته‌های مقایسه، قابل اعتماد هستند. در بین زیرمعیارهای موانع زیرساختی، کمبود تجهیزات تخصصی دامپروری در واحدهای دامداری با اهمیت‌ترین و ضعف توان فنی دامداران کم اهمیت‌ترین زیر معیار از نظر کارشناسان و خبرگان منطقه جنوب کرمان بوده است. نرخ ناسازگار مقایسه زیرمعیارها، $0/001$ می‌باشد با توجه به اینکه کوچکتر از $0/1$ است، بنابراین یافته‌های مقایسه، قابل اعتماد هستند. در بین زیرمعیارهای موانع بازار، از نظر کارشناسان و خبرگان منطقه جنوب کرمان ضعف نظام قیمت‌گذاری و کنترل قیمت نهاده‌ها و محصولات با اهمیت‌ترین زیرمعیار در این زمینه و چالش‌های موجود در ایجاد کانال توزیع مؤثر کم اهمیت‌ترین زیرمعیار از موانع بازار می‌باشند. نرخ ناسازگار مقایسه زیر معیارها، $0/02$ می‌باشد با توجه به اینکه کوچکتر از $0/1$ است، بنابراین یافته‌های مقایسه، قابل اعتماد هستند.

شکل ۲- نمودار اولویت بندی معیارهای اصلی

شکل ۳- نمودار اولویت بندی معیارهای موانع مالی

شکل ۴- نمودار اولویت بندی معیارهای موانع ترویجی و آموزشی

شکل ۵- نمودار اولویت بندی معیارهای موانع زیرساختی

نمودار ۶- اولویت بندی معیارهای موانع بازار

۴- نتیجه گیری

براساس یافته‌های جمع‌آوری شده از پرسشنامه، موانع مالی بالاترین وزن و موانع ترویجی و آموزشی، موانع بازار و موانع زیرساختی به ترتیب در جایگاه‌های دوم تا چهارم موانع توسعه دامداری در منطقه جنوب کرمان می‌باشند. بنابراین در منطقه مورد مطالعه، از نظر کارشناسان و خبرگان، با اهمیت‌ترین مشکل دامداران، موانع مالی می‌باشد. که این نتایج هم راستا با نتایج رزاقی پور و حسینی (۱۳۹۹)، میرزایی و نوری پور (۱۳۹۳)، صالحی (۱۳۸۳)، میرامینی (۱۳۸۵) است. این محققین بیان کرده‌اند که از مشکلات عمده دامداران عشایر موانع اقتصادی - مالی است و افزایش قیمت علوفه توسط دامداران به عنوان مهم‌ترین مشکل مطرح شده است و ناتوانی مالی بهره‌برداران و نهاده‌های دامی را هم به عنوان تنگنا بیان کرده‌اند. صالحی (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای به بررسی موانع و مشکلات طرح انتقال دامداری‌ها به خارج شهرها و ارائه راهکاری مناسب در استان اصفهان پرداخت که موانع و مشکلات را به صورت قانونی و اداری، مشکلات فنی و مشکلات مربوط به بهره‌برداران تقسیم‌بندی نموده است. مشکلات مربوط به بهره‌برداران مانند عدم آگاهی دامداران، ناتوانی مالی بهره‌برداران، امید زیاد به دولت، کم‌سواد بودن و کهنوت سن، مشکلات فنی شامل کمبود منابع آب، کمبود زمین، مشکل تامین علوفه، مشکل کنترل بیماری‌های دام، افزایش هزینه‌های تولید و مشکلات قانونی و اداری به عنوان مثال ناچیز بودن اعتبارات دولتی، وجود نظام دامپروری ناکارآمد و مشخص نبودن میزان و نحوه مشارکت دامداران، فقدان سیاست مدون دراز مدت توسعه دامپروری بوده است. براساس نتایج به‌دست آمده معیار موانع ترویجی و آموزشی دومین معضل برای دامداران منطقه جنوب کرمان است، وجود یک سیستم تحقیق و توسعه ضعیف اثرگذارترین زیرمعیار است. تحقیق و

توسعه امروزه بیش از هر زمانی دیگری مورد نیاز است. بنابراین می‌توان گفت. استفاده از فناوری‌های جدید می‌تواند منجر به توسعه واحدهای تولیدی شود. همچنین، برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی و ترویجی نقش مهمی در توسعه دامداری‌ها دارند. میرامینی (۱۳۸۵)؛ صالحی (۱۳۸۳) گزارش کردند یکی از مشکلات عمده دامداران عشایر موانع آموزشی - ترویجی مانند عدم برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه دامداری و بیماری‌های دام توسط مراکز خدمات کشاورزی و مراکز خدمات عشایری و کمبود دانش، تخصص و مهارت فنی در زمینه به‌نژادی دام و اصلاح نژاد است که همسان با یافته‌های تحقیق حاضر است. با توجه به اینکه میزان آشنایی دامداران با خدمات ترویجی و آموزشی کم است و برخی هم اصلاً آشنایی ندارند و از خدمات ترویجی بهره‌مند نشده‌اند، از این‌رو، بایستی تمهیداتی در راستای آشنایی بیشتر دامداران با ترویج و خدمات ترویجی در زمینه دامداری و توسعه روستایی مهیا گردد تا آن‌ها با نقش و اهمیت ترویج و برنامه‌های آموزشی و کلاس‌های ترویجی در ارائه دانش و اطلاعات مفید در زمینه دامداری و بیماری‌های دام، همچنین افزایش تولیدات و درآمد دامداران پی ببرند و به شرکت در برنامه‌ها و خدمات ترویجی ترغیب شوند. نقش اثرگذار نهاد ترویج کشاورزی در منطقه جهت جلب مشارکت اجتماعی دامداران عشایر با نهادها و سازمان‌های دامداری و روستایی و عشایری منطقه می‌تواند زمینه مناسبی جهت توسعه و بهبود زندگی عشایری و رفع مشکلات و محدودیت‌های آن‌ها ایفا نماید (رازقی پور و حسینی، ۱۳۹۴). در تحقیقی دیگر میرزایی و نوری پور (۱۳۹۳) نشان دادند نبودن ویژگی‌های رفتاری، نحوه بیان و قابلیت مروجان در برگزاری کلاس‌های ترویجی و دسترسی نداشتن به مراکز تحقیقاتی مرتبط با دام، از نظر افراد پاسخ‌دهنده از مهم‌ترین موانع آموزشی و ترویجی

که نبود سرمایه، بالا بودن قیمت نهاده‌ها، هزینه زیاد نیروی کار، نبود فناوری مناسب و نبود پرسنل ماهر از مهم‌ترین موانع توسعه واحدهای کارآفرین هستند. به‌طور کلی نتایج نشان داد در منطقه جنوب کرمان، از نظر کارشناسان و خبرگان منطقه، با اهمیت‌ترین مشکل دامداران، موانع مالی می‌باشد. در بین زیرمعیارهای موانع مالی، نبود صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر به منظور تأمین منابع مالی، حمایت و ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف اثرگذارترین زیرمعیار است. پس از موانع مالی موانع ترویجی و آموزشی بیشترین وزن را داشت که در بین زیرمعیارهای موانع ترویجی و آموزشی، وجود یک سیستم تحقیق و توسعه ضعیف اثرگذارترین زیرمعیار است. در بین زیرمعیارهای موانع زیرساختی، کمبود تجهیزات تخصصی دامپروری در واحدهای دامداری با اهمیت‌ترین زیرمعیار از نظر کارشناسان و خبرگان منطقه جنوب کرمان بوده است. همچنین ضعف نظام قیمت‌گذاری و کنترل قیمت نهاده‌ها و محصولات با اهمیت‌ترین زیرمعیار از موانع بازار می‌باشد. بنابراین برای کاهش مشکلات حوزه دامپروری و توسعه دامداری در جنوب کرمان در وهله باید هماهنگی و همگرایی ارگان‌های اجرایی از جمله جهاد کشاورزی، عشایری، دامپزشکی، شرکت‌های تعاونی و سازمان‌های مردم‌نهاد با مذاکره علمی و تحقیقاتی بیشتر شود. دولت تمهیدات حمایتی- پشتیبانی از جمله اعطای وام و تسهیلات لایحه‌ای برای دامداران که درآمد کمتری دارند، خرید تضمینی محصولات لبنی، سیاست تثبیت قیمت‌های محصولات دامی را بکارگیرد تا ریسک پذیری آن‌ها بیشتر شود و در نتیجه میزان مقابله با موانع اقتصادی در آن‌ها افزایش می‌یابد. در مرحله بعد ترویج شیوه‌های نوین و علمی پرورش دام، استفاده از روش‌های مناسب عمل‌آوری و غنی‌سازی محصولات فرعی مزارع، باغات و صنایع کشاورزی، اصلاح و احیای مراتع به روش‌های علمی، اصلاح نژاد دام‌های بومی و افزایش بازده تولیدی آن‌ها (چندقلوایی)، حمایت از توسعه واحدهای صنعتی و نیمه صنعتی، حمایت از شرکت‌های تعاونی و تشکل‌های صنفی و نیز تأمین اعتبارات حمایتی می‌تواند به رفع مشکلات حوزه پرورش دام منطقه کمک کند. از سویی بخش دامداری تولید کننده غذا، ارتقاءدهنده سطح تولیدات زراعی و فراهم‌کننده خدمات و کالاهای اقتصادی مازاد و درآمد نقدی است. تلفیق دامداری در زراعت باعث ایجاد اشتغال پایدار سالیانه می‌شود. همچنین فروش تولیدات دامی سرمایه لازم را برای خرید نهاده‌های کشاورزی و به‌طور کلی هر گونه سرمایه‌گذاری در مزرعه فراهم می‌آورد. و از طرفی در جهت تعلیف دام، تأمین علوفه

صنعتی شدن دامپروری در منطقه قلعه گنج به شمار می‌آید. از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، توجه نداشتن به آموزش‌های عملی و بازدید از واحدهای صنعتی و انتقال تجربه دامپروران موفق و کافی نبودن تعداد کلاس‌های ترویجی برای افزایش آگاهی دامپروران، اهمیت کمتری در مقایسه با سایر موانع دارد. همچنین این محققین گزارش کردند در بین زیرمعیارهای مربوط به موانع فردی صنعتی کردن دامپروری، پذیرش نوآوری در منطقه دارای اهمیت کمتری نسبت به سایر زیرمعیارها از دیدگاه پاسخ‌دهنده است. رضوانفر و همکاران (۱۳۸۵)، در پژوهشی مشکل اصلی توسعه نیافتگی بخش دامپروری سنتی در ایران را محدودیت فناوری و منابع فیزیکی، نبود مدیریت دانش و اطلاعات برای توسعه منابع انسانی و محدودیت منابع انسانی و محدودیت خدمات رسانی آموزشی و ترویجی به ویژه برای دامداران خرده پا می‌دانند. مطابق یافته‌های تحقیق موانع زیر ساختی از نظر وزن‌دهی موانع مورد مطالعه در زمینه دامداری منطقه جنوب کرمان در رتبه سوم قرار دارند و زیرمعیار تجهیزات تخصصی دامپروری در واحدهای دامداری بالاترین تاثیر را دارد که با نتایج رزاقی‌پور و حسینی در سال ۱۳۹۴ در تطابق است. این محققین بر اساس نتایج تحقیق بیان کرده اند، بیشتر کمبود امکانات زیر بنایی و رفاهی و ارتباطی مانند نداشتن امکانات بهداشتی، نداشتن آب شرب، کمبود چراغ روشنایی و کمبود تجهیزات رفاهی برای دامداران عشایر است. پیشنهاد می‌شود از سوی دولت امکانات و تسهیلات بیشتری جهت رفاه زندگی دامداران عشایر و خانواده- هایشان که نقش بسزایی در توسعه اقتصاد کشور ایفا می‌نمایند، ارائه گردد. موانع بازار در بین موانع مورد مطالعه از اهمیت کمتری از نظر پاسخ دهندگان جهت توسعه دامپروری در منطقه جنوب کرمان دارند. قره‌باشی و قورچی (۱۳۹۰) در پژوهشی موانع صنعتی شدن دامپروری را کمبود علوفه و گران بودن علوفه خوراکی و نبود مراکز خرید و صنایع تبدیلی محصولات دامی مشکلات اقتصادی و توسعه شهرنشینی و جاذبه‌های شهری گزارش کردند. اسکوزی و گراول (۲۰۰۵) در پژوهشی کمبود منابع مالی، ضعف مدیریت بازاریابی، فقدان کارگر ماهر و ضعف در اطلاعات و ارتباطات بیرونی را از مهم‌ترین موانع بازدارنده نوآوری در بنگاه‌های کوچک برشمردند. وریس و راش جیسی (۲۰۰۲)، سودآوری مزارع پرورش گاو شیری را در ایالت فلوریدا آمریکا بررسی کردند و نشان دادند که پایین بودن سودآوری مزارع پرورش گاو، مانع عمده‌ای برای توسعه این فعالیت در ایالت مذکور به شمار می‌آید. نتایج پژوهش تامبیونان (۲۰۰۹) در اندونزی نشان می‌دهد

و چرای بی‌رویه زمینه تخریب محیط‌زیست پیرامون را بخصوص فراهم می‌آورد. با افزایش تعامل نهادهای ذریبث همچون ادارات منابع طبیعی، آب‌خیزداری و کشاورزی با مردم و همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی-ترویجی به خصوص در زمینه منابع طبیعی و بهره برداری پایدار از آنها، موجبات افزایش دانش آن‌ها فراهم آید تا بدین روش

مسیر برای افزایش اقدامات آنان نیاز در زمینه حفاظت از مراتع نیز هموار گردد و افزوده شود. از طریق حمایت‌های مالی در قالب تسهیلاتی چون اعطای وام، اعتبار و یارانه باید روستاییان فقیر را به بهره‌برداری اصولی و پایدار از منابع محیطی ترغیب کرد.

منابع

- احمدی، علی و حاجی‌نژاد، علی (۱۳۸۹). تخریب محیط زیست مانعی در برابر توسعه پایدار. چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافیدانان جهان اسلام، زاهدان.
- آقایی‌هیر، محسن و ولایی، محمد (۱۳۹۶). بررسی عوامل موثر در تخریب سکونتگاه‌های روستایی. چهارمین کنفرانس بین‌المللی برنامه‌ریزی و مدیریت
- تیموری کوهسار، زهرا، خسروانی، فرهاد، عزیزپورفرد، فضل‌الله و فرهادیان، همایون (۱۳۹۶). تبیین رفتار دامداران شهرستان گالیکش با استفاده از رویکرد پایداری و امنیت غذایی. تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۹ (۳): ۲۸۲-۲۶۱.
- حاجی‌میر رحیمی، سید داود (۱۳۹۵). بررسی سطح رضایت روستائیان دامدار از فعالیت‌های آموزشی-ترویجی سازمان جهاد کشاورزی استان قم. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، (۲) ۴۷: ۱۰۹-۱۲۵.
- حسین‌زاده، جواد و رشید قلم، معصومه (۱۳۹۶). تاثیر نرخ ارز بر قیمت نهاده‌های اصلی دام و طیور. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، (۴) ۱: ۸-۱.
- رزاقی‌پورخانی، فاطمه و حسینی. سید محمود (۱۳۹۴). تحلیل مشکلات و محدودیت‌های دامداران عشایر مورد: روستای توچال شهرستان پاکدشت در استان تهران. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، (۱۴) ۴: ۱۰۴-۸۳.
- رستگار، شفق و مجاوریان، سید مجتبی. (۱۳۹۴). بررسی ارزش اقتصادی تولیدات دامی در نظام دامداری سنتی متکی به عرصه مرتع (مطالعه موردی: مراتع بیلاقی هزار جریب بهشهر. نشریه مرتعداری، ۲ (۲): ۱۳۰-۱۱۲.
- رضوانفر، احمد، ویسی، هادی و شفیع، فاطمه (۱۳۸۵). گروه‌بندی استان‌های مختلف از نظر ظرفیت دامپروری به منظور منطقی کردن ارائه خدمات پشتیبانی، نشریه روستا و توسعه، (۹) ۱: ۱۹-۱.
- زینلی، علی، عزمی، آئیژ و مرادی امیدعلی (۱۳۹۹). عوامل موثر بر توسعه تعاونی‌های دامداری روستایی در شهرستان اسلام آباد غرب. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، (۹) ۲: ۲۲-۱.
- ساعی، مهدیه، شاکری، پیروز، صالحی، اصغر و رحمانی، صفت‌الله (۱۴۰۰). تحلیل عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر صنعت شیر روستاهای استان کرمان. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۸ (۴): ۵۰۰-۴۸۷.
- سیف‌الهی، محمود، برقی، حمید و قنبری، یوسف (۱۳۸۹). اثرات آموزش‌های غیررسمی بر توسعه اقتصادی روستاها (مطالعه موردی روستاهای شهرستان فریدن استان اصفهان). نشریه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، (۲) ۶: ۹۵-۱۱۶.
- شریفی، امید و آین، محمد (۱۳۸۷). اثرات جهانی شدن بر دامپروری، نشریه اطلاعات سیاسی-اقتصادی، ۱۱ و ۱۲: ۲۴۲-۲۵۳.
- صالحی، اصغر (۱۳۸۳). موانع و مشکلات طرح انتقال دامداری‌ها به خارج شهرها و ارائه راهکارهای مناسب در استان اصفهان، فصلنامه روستا و توسعه، (۲۵) ۱: ۱۱۱-۷۹.
- قره‌باش، آشور و قورچی، تقی (۱۳۹۰). ضرورت توسعه دامپروری صنعتی در شمال استان گلستان، همایش منطقه‌ای دانش محور در مدیریت پایدار کشاورزی و منابع طبیعی، ۶-۱.
- کردی، مرتضی، ناصریان، عباسعلی و گیلانی، علی (۱۳۹۶). چالش‌ها و فرصت‌های فراروی توسعه پایدار در صنعت دامپروری ایران. مجموعه مقالات یازدهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، ۲۱۶-۲۱۱.
- کرم، امیر (۱۳۸۷). کاربرد روش فرآیند تحلیل سلسله مراتبی ارزیابی زمین برای توسعه کالبدی بر پایه عوامل طبیعی (مطالعه موردی: مجموعه شهری شیراز). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۸ (۱۱): ۳۳-۵۴.
- احمدی، کریم؛ حاتمی، فرشاد؛ حسین‌پور، ربابه؛ عبدشاه، هلدا و عبادزاده، حمیدرضا (۱۴۰۰). آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۹. وزارت جهاد کشاورزی، معاونت برنامه‌ریزی و اقتصاد، جلد دوم.

- کریمی، کبری؛ کرمی، اسماعیل و بادسار، محمد. (۱۳۹۲). نقش جوامع روستایی در حفاظت از مراتع در شهرستان ماهنشان، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۳ (۱): ۲۱-۱.
- گل محمدی، فرهود، شاهی کریموی، عباس و سارانی، ولی الله (۱۳۹۵). ارزیابی نیازهای آموزشی - ترویجی گاوداران پرورش دهنده گاو شیری در مجتمع دامداری شهر اسلامیه استان خراسان جنوبی. سومین کنفرانس بین المللی توسعه پایدار، راهکارها و چالش ها با محوریت کشاورزی، منابع طبیعی، محیط زیست و گردشگری، تبریز.
- مظفر امینی، امیر، جمشیدی، محمد تقی و میرمحمد صادقی، جواد (۱۳۸۱). عوامل موثر بر ریسک و تمایل دامداران استان آذربایجان شرقی بر بیمه کردن دام هایشان. نشریه اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۳۹: ۱۴۰-۱۲۵.
- منصور، علی و خلفی، ابراهیم (۱۳۹۰). بررسی و شناسایی موانع و مشکلات دامپروری سنتی و صنعتی و ارائه راهکاری برای توسعه آن در استان زنجان، همایش ملی مدیریت سرمایه و استعدادهای کشاورزی در پرتو صنعت و تجارت در استان زنجان. دانشگاه زنجان. زنجان- ایران. ۶۷۰-۶۵۵.
- میرامینی، محمدرضا (۱۳۸۵). بررسی دیدگاه های کارشناسان بیمه دام عشایر سیستان و بلوچستان، نشریه جهاد، ۲۷۱: ۴۸-۳۶.
- میرزایی، شهاب و نوری پور، مهدی (۱۳۹۳). تحلیل موانع صنعتی شدن دامپروری مطالعه موردی: شهرستان قلعه گنج، استان کرمان. پژوهش های روستایی، ۵ (۴): ۷۳۶-۷۰۵.
- میکانیکی، جواد، میرحسینی، نجمه السادات و فال سلیمان، محمود (۱۳۹۳). بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی فعالیت در شرکت های تعاونی دامداری بر خانوارهای عضو: مطالعه موردی بخش سرولایت شهرستان نیشابور. فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، ۴ (۴): ۱۲۸-۱۰۵.
- ولایتی، سعدالله و کدیور، علی اصغر (۱۳۸۵). چالش های زیست محیطی جنگل ها و مراتع ایران و پیامدهای آن. مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۷: ۷۲-۵۳.
- یگانه پور، زهرا؛ روش فکر، هدایت اله و پسندیده، رضا (۱۳۹۲). تاثیر واحدهای دامپروری در تولید آلاینده های زیست- محیطی و گازهای گلخانه ای. همایش ملی آلاینده های کشاورزی و سلامت غذایی، چالش ها و راهکارهای شیوه های نوین در حذف آلاینده ها. دانشگاه رامین خوزستان.
- Baloch, M. A., DanishKhan, Khan, S. U.-D., & Ulucak, Z. Ş., ۲۰۲۰. "Poverty and vulnerability of environmental degradation in Sub-Saharan African countries: what causes what?" Structural Change and Economic Dynamics. ۵۴: ۱۴۳-۱۴۹.
- Kilic, H., & Yalcin, A. S., ۲۰۲۰. Comparison of municipalities considering environmental sustainability via neutrosophic DEMATEL based TOPSIS. Socio-Economic Planning Sciences. ۱-۴۹.
- Mailumo, S. S. Dawang, C. N. and Francis, C., ۲۰۱۲. "Economic analysis of cassava production in Otukpo Local government area of Benue state in Proceedings of the Farm Management Association of Nigeria held at Michael Okpara University of Agriculture". Umudike, ۱۵ th-۱۹ th, ۲۱۴-۲۱۶
- Steinfeld and Tom Wassenaar., ۲۰۰۷. "The Role of Livestock Production in Carbon and Nitrogen Cycles Henning". Annu. Rev. Environ. Resour. ۲۰۰۷. ۳۲: ۲۷۱-۹۴.
- Tambunan, T., ۲۰۰۹. Development and some constraints of SME in Indonesia. Center Industrial SME Business Competition Studies University Trisakti, ۱(۱): ۱-۹.
- Vries, A.D. and Russgiesy, L., ۲۰۰۲. Profitability of US Dairy Farms. In Florida dairy business conference, Ocala.

Identifying the obstacles and problems of animal husbandry in the southern region of Kerman and providing solutions for its development with an emphasis on preserving the environment

Zahra Roodbari^۱, Mohammad Javad Mehdizadeh Rayeni^{۲*}

^۱- Associate Professor, Department of Animal Science, Faculty of Agriculture, Jiroft University, Jiroft, Iran

^۲- Ph.D student in Agricultural Economics, Zabol University

*Email Address: Javadmehdizadeh^{oo}@gmail.com

Abstract

Introduction

With the growth and development that has taken place in the world in the last few decades, especially in advanced countries in the improvement of livestock and poultry breeds, nutrition and health of livestock and processing industries and transformation of this sector, animal husbandry has been able to have a special place in the economy of these countries. verify for yourself. So that the share of added value of livestock products in some of these countries has reached more than ۵۰٪ of the added value of their agricultural sector. Various reports have shown that among the different sectors of agriculture, the animal husbandry industry as one of the main sectors in terms of application in nutrition, clothing, creating employment, sports and riding, and foreign trade has a special place. Is. Therefore, it can be said that the development of animal husbandry industry is very important in every country. Agricultural products, including crops and livestock, which are referred to as agricultural products, are important in the first place because of the supply of the most basic goods needed by humans, i.e. food. In addition to this, as the experience of some countries such as Australia and Canada shows, the agricultural sector can be considered as the starting point of economic development. In addition to this, developed countries, by taking a major share of the production and experience of agricultural products (such as grains) in the world, have been able to gain significant foreign exchange every year, economically and politically, over other countries. Societies dominate. This is despite the fact that in many other countries, a major part of their active population is in the agricultural sector. Annually, large sums are allocated for the import of these products. Especially since the population growth rate in recent societies is usually higher than other countries, and therefore food supply for the growing population is often considered as a serious issue. In our country, the production of agricultural products as well as the issue of population have been given attention, especially in recent years. However, care for this part should continue continuously. It is obvious that the production of food products should be significantly developed in the future, and in order to achieve a significant progress, it is necessary that the production of food products has an annual growth of more than ۴٪ from now. The main source of this annual growth is the increase in productivity in terms of level and time, which requires the use of new practices and technologies and conducting research according to the limited resources in each country. The present study was conducted with the aim of investigating and identifying the obstacles and bottlenecks in the development of animal husbandry and providing solutions for its development in the south of Kerman province. Because identifying the existing problems on the way of animal husbandry is the best way to jump the agricultural industry of the region because this part is one of the important influencing factors in the agricultural sector.

Methodology

The present study is part of applied research in terms of purpose and quantitative research in terms of method. As the purpose of the research is to identify the bottlenecks in animal husbandry, so to get the answer, in addition to generalizing, establishing a close relationship with the subject is needed. Qualitative research is used to find complete and detailed information for selecting samples, collecting data, analyzing, drawing conclusions, and reaching research goals considering the research problem. The target population in the current research was ۳۰ experts, including animal science experts (working in agricultural service centers related to the Agricultural Jihad Organization and the Agricultural Insurance Fund) and experienced professors in the field of animal husbandry in the south of Kerman province. These people were active in seven southern cities of Kerman province, including Jiroft, Anbarabad, Rudbar South, Manojan, Faryab, Kahnuj and Ghaleganj. The current research is part of applied research in terms of its purpose and quantitative research in terms of method. Hierarchical analysis method was used in this research. The questionnaire was prepared based on paired comparison,

so the reliability of this questionnaire is based on the inconsistency rate. If the inconsistency rate is less than or equal to 0.1, there is compatibility in pairwise comparisons and the work can continue. Otherwise, the decision maker should reconsider the pairwise comparisons. In the present study, there was consistency in all the answers. Undoubtedly, the issue of choice is as old as human history. Therefore, the decision-making processes to choose the correct options from among the available options are an integral part of rational processes in human daily life. Analytical Hierarchy Process (AHP) is one of the multi-criteria decision-making methods in which, based on a certain goal and using different criteria or metrics and giving weight to each of them, it is possible to Among the options or alternatives, choose the best or superior option for a specific purpose and rank the other options as well.

Conclusion

Based on the findings collected from the questionnaire, the financial obstacles have the highest weight and the promotion and educational obstacles, market obstacles and infrastructural obstacles are in the second to fourth positions of the obstacles to livestock development in the southern region of Kerman, respectively. Therefore, in the study area, according to experts, the most important problem of livestock farmers is financial obstacles. Among the sub-criteria of infrastructural obstacles, the lack of specialized animal husbandry equipment in animal husbandry units has been the most important sub-criteria according to the experts of south Kerman region. Also, the weakness of the pricing system and price control of inputs and products is the most important sub-criterion of market obstacles. Therefore, in order to reduce the problems of animal husbandry and the development of animal husbandry in the south of Kerman, the coordination and convergence of executive bodies such as agricultural, nomadic, veterinary, cooperative companies and non-governmental organizations should be increased with scientific and research discussions. The government should implement support measures, such as granting loans and grants for farmers who have lower incomes, guaranteed purchase of dairy products, the policy of stabilizing the prices of livestock products to increase their risk-taking and, as a result, the amount of dealing with economic obstacles in They increase. In the next stage, promoting new and scientific methods of livestock breeding, using appropriate methods of processing and enriching the by-products of farms, gardens and agricultural industries, improving and revitalizing pastures using scientific methods, breeding native livestock and increasing their production efficiency. (multiple births), supporting the development of industrial and semi-industrial units, supporting cooperative companies and trade unions, as well as providing support credits can help to solve the problems of livestock breeding in the region. On the other hand, the animal husbandry sector produces food, improves the level of agricultural production and provides services and economic goods, surplus and cash income. The integration of animal husbandry in agriculture creates stable annual employment. Also, the sale of livestock products provides the necessary capital for the purchase of agricultural inputs and in general any investment in the farm. And on the other hand, in the direction of livestock breeding, the provision of fodder and excessive grazing provides the ground for the destruction of the surrounding environment. By increasing the interaction of relevant institutions such as natural resources, watershed management and agriculture departments with the people, as well as holding educational-promotional courses, especially in the field of natural resources and sustainable exploitation of them, it is possible to increase their knowledge in this way. The path to increase their actions in the field of pasture protection needs to be paved and increased. Through financial support in the form of loans, credits and subsidies, poor villagers should be encouraged to use environmental resources in a principled and sustainable manner.

Keywords

South of Kerman, animal husbandry, obstacles and bottlenecks, solutions and challenges, environment.